



De Veldadviescommissie voor de Leerplanontwikkeling Moedertaal (VALO-M)

Bij verschillende gelegenheden is me gebleken dat het niet 'iedereen' duidelijk is 'hoe het zit bij de VALO-M'. Ik zal hieronder aangeven welke taken de VALO-M te vervullen heeft, op welke manieren zij die taken probeert uit te voeren, en hoe zij is samengesteld. Ik begin met het laatste.

Samenstelling van de VALO-M

Het woord 'veld' in Veldadviescommissie verwijst enerzijds naar de vertegenwoordigende rol die de adviescommissies voor de leerplanontwikkeling hebben, anderzijds naar de doelgroep waarop de activiteiten van de VALO-M zijn gericht: de leraren Nederlands (en leerlingen) in de klas.

De VALO-M bestaat uit tien mensen die zijn voorgedragen door de drie veldverenigingen die daarvoor in aanmerking komen:

- het Sectiebestuur Nederlands van Leraren in Levende Talen (LT),
- de Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands (VON),
- de Vereniging voor de Didactiek van het Nederlands (VDN).

Gerelateerd aan de grootte van de verenigingen zijn respectievelijk vier leden van het SBN, vier leden van de VON en twee leden van de VDN voorgedragen.

De VALO-M is ingesteld door de Bestuursraad van de SLO. Instelling geschiedt steeds voor drie jaar. De eerste periode van drie jaar eindigt in 1989.

De groep van tien mensen vormt de kern van de VALO-M, in het dagelijks spraakgebruik heet zij de Resonansgroep. Naast leraren Nederlands verbonden aan verschillende schooltypen, bestaat de Resonansgroep uit lerarenopleiders. De voorzitter van de VALO-M is aangewezen door de leden. Er wordt gewerkt met een dagelijks bestuur dat bestaat uit voorzitter en secretaris. De ondersteuning van het VALO-werk gebeurt door een (heltijdse) secretaris en een (eveneens heltijdse) secretariaatsmedewerker.

Taken

De Resonansgroep komt ongeveer tien maal per jaar bijeen en zij zorgt ervoor dat de reglementaire taken worden uitgevoerd. Dat zijn er twee:

- 1 Stimuleren en coördineren van meningsvorming in het onderwijsveld over:
 - behoeften aan leerplanontwikkeling voor moedertaalonderwijs,
 - de prioriteiten die daarin moeten worden gesteld.
- 2 De Bestuursraad/het Bureau van het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO) adviseren. De adviezen betreffen:
 - beleidsstukken van de SLO,
 - vakinhoudelijke documenten, zoals aanvragen voor leerplanontwikkelingsprojecten voor moedertaalonderwijs en uitvoeringsplannen,
 - producten van de leerplanontwikkelingsprojecten, zoals brochures voor scholen, procesbeschrijvingen, voorbeeldlessen, etcetera.

Uitvoering van de taken

Het stimuleren en coördineren van de discussie in het veld gebeurt door:

- Het beleggen van adviesvoorbereidende conferenties over thema's met betrekking tot moedertaalonderwijs, zoals 'Moedertaalonderwijs en informatica', 'Leesonderwijs', 'Schrijfonderwijs' en 'Moedertaalonderwijs en basisvorming'. Voor adviesvoorbereidende conferenties worden gewoonlijk leraren en/of lerarenopleiders en andere betrokkenen, zoals leerplanontwikkelaars en onderzoekers uitgenodigd om hun mening kenbaar te maken over bepaalde leerplanontwikkelingswensen (bijvoorbeeld lezen bij andere vakken), -producten (Gericht Schrijven), over (voorstellen voor) bepaalde ontwikkelingen in het onderwijs (basisvorming) en mogelijke consequenties daarvan voor leerplanontwikkeling.

Van alle conferenties worden verslagen gemaakt die ter beschikking worden gesteld van de conferentiedeelnemers en, voor zover de voorraad

strekt, van andere belangstellenden. Bij het opstellen van adviezen wordt — uiteraard — gebruik gemaakt van de opbrengsten van de conferenties.

Adviesvoorbereidende bijeenkomsten worden ook georganiseerd in samenwerking met anderen.

Deelname aan 'Het Schoolvak Nederlands' kan in dit verband worden genoemd.

- Het verrichten van (kleinschalig) onderzoek. Een bescheiden deel van het budget besteedt de VALO-M aan onderzoek dat (onder begeleiding van de VALO-M) wordt uitgevoerd. Er loopt thans bijvoorbeeld onderzoek naar de besteding van NT2-uren, naar definities van 'leerlijnen' die o.a. leraren hanteren, naar manieren waarop scholen hun onderwijs (meer) intercultureel (gaan) maken. Ook onderzoeksverslagen worden gebruikt bij de advisering over leerplanontwikkeling.

Adviseren over leerplanontwikkeling voor moedertaalonderwijs gebeurt vanuit vakinhoudelijk perspectief.

Omdat er regelmatig adviesvragen worden gesteld die een lange en intensieve voorbereiding vragen, stelt de VALO-M zogenaamde ad hoc subcommissies in, die zich met de advisering over specifieke terreinen van het moedertaalonderwijs bezighouden.

Momenteel zijn er drie ad hoc subcommissies actief:

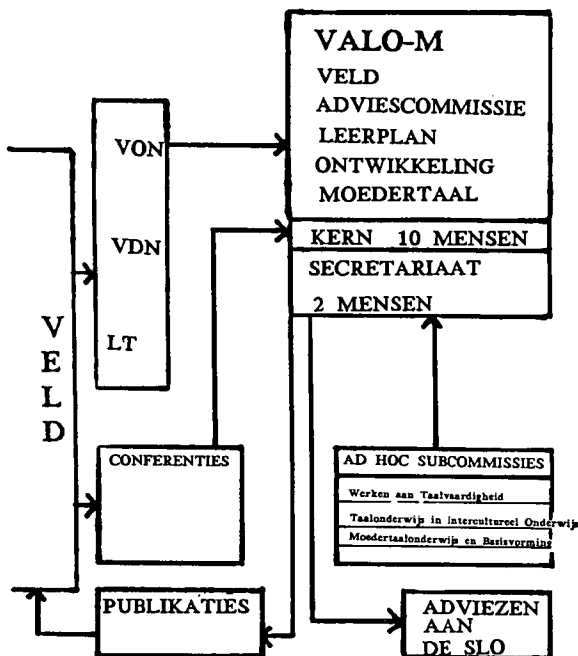
- 1 De ad hoc subcommissie 'Werken aan Taalvaardigheid'. Deze groep bereidt de advisering voor over de afronding van het basisschoolproject 'Werken aan Taalvaardigheid'. In dit kader worden twee conferenties (één voor leraren, één voor opleiders en begeleiders) voorbereid. De groep bestaat uit leraren basisonderwijs, lerarenopleiders en een onderzoeker van moedertaalonderwijs.
- 2 De ad hoc subcommissie 'Taal in het kader van intercultureel onderwijs'. Deze groep bestaat uit deskundigen op het terrein van meertalig onderwijs, NT2, intercultureel onderwijs en OETC en bereidt de advisering voor over het project 'Leerplanontwikkeling Etnische Groepen, Intercultureel Onderwijs, Onderwijsstimulering'. Dit project wordt binnenkort afgerond.
- 3 De ad hoc subcommissie 'Moedertaalonderwijs en basisvorming'. Deze groep bestaat uit leraren Nederlands voortgezet onderwijs en lerarenopleiders. Men bereidt een nota voor over moedertaalonderwijs en basisvorming.

De verschillende ad hoc subcommissies bestaan uit 8 tot 12 personen en ze werken onder voorzitters die door de VALO-M zijn aangezocht.

Deze wijze van werkverdeling houdt in dat er min

of meer permanent ongeveer 45 mensen bij de adviesvoorbereiding door de VALO-M zijn betrokken. Zowel in de Resonansgroep als in de ad hoc subcommissies is 'de SLO' aanwezig als waarnemer. De ad hoc subcommissies brengen hun produkten uit aan de VALO-M, die mede daarop haar adviezen aan (de Bestuursraad van) de SLO baseert.

Resy Delnoy



-VELDGEBONDEN

-VAKINHOUELIJK

-ONAFHANKELIJK

Communiqué nr 3 Eindtermencommissie Nederlands (15 juli 1988)

In haar vergadering van 1 juli 1988 heeft de Eindtermencommissie Nederlands het eerste concept van de concrete Eindtermen besproken.

Het betreft Eindtermen *Spreken/Luisteren, Spreken, Luisteren (Kijken), Schrijven, Lezen, Beschouwing van taalsysteem, Beschouwing van het taalgebruik, Informatievaardigheden*. In totaal zijn er 34 concept-Eindtermen geformuleerd.

Naast Eindtermen op het algemeen niveau zijn er in een aantal gevallen ook Eindtermen op het hoger niveau geformuleerd. Daarbij is vooral gekeken naar de eisen die gesteld worden aan leerlingen die doorstromen naar de tweede fase van het voortgezet

onderwijs, i.c. havo of vwo.

Enige karakteristieke aspecten van de concept-Eindtermen zoals deze nu op tafel liggen zijn:

- Ten aanzien van de bovengenoemde vakonderdelen ligt de nadruk bij de eerste vijf onderdelen.
- Bij het onderdeel *Lezen* is er geen principieel onderscheid gemaakt tussen het lezen van fictionele en niet-fictionele teksten.
- Ten aanzien van de concept-Eindtermen voor het onderdeel *Spreeken/Luisteren* heeft het onderwijs nog geen traditie. De commissie zal op dit terrein dan ook komen met aanbevelingen voor leerplan- en leermiddelenontwikkeling.
- Ten aanzien van de concept-Eindtermen op het gebied van spelling en grammatica heeft de commissie soberheid betracht. Er zijn alleen dan Eindtermen geformuleerd wanneer deze functioneel zijn binnen het kader van het communicatieve taalverkeer.

Nu reeds is duidelijk dat het Eindtermenontwerp vergezeld zal gaan van een uitgebreide toelichting. Dit eerste ontwerp zal aan een groep van ongeveer 50 leerkrachten uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs voorgelegd worden op 4 oktober 1988. Via een zorgvuldig uitgevoerde steekproef zullen de leerkrachten uitgenodigd worden. Naast de raadpleging van leerkrachten uit het voortgezet onderwijs zal er ook een bijeenkomst belegd worden met docenten aan opleidingen en zal een aantal andere deskundigen schriftelijk geconsulteerd worden.

De Nederlandse Taalunie en het onderwijs van het Nederlands

Op 8 juni 1988 heeft de Algemeen Secretaris van de Nederlandse Taalunie de Taakgroep Nederlands ingesteld die tot doel heeft de kwaliteit van het onderwijs van het Nederlands en de samenwerking op dit gebied tussen Nederland en Vlaanderen te bevorderen.

Aanleiding tot de instelling van de Taakgroep zijn het rapport Wesdorp-Daems uit 1986: *De positie van het onderwijs in het Nederlands en de rol van de overheid in Nederland en Vlaanderen* en de Algemene Conferenties van de Nederlandse Taal en Letteren die in 1986 ('Het moedertaalonderwijs: vijf voor twaalf?') en 1987 ('De letteren in de knel?') werden gehouden. In het rapport en vooral ook op de Conferentie 1986 werd gepleit voor de instelling van een Taakgroep die zich moet gaan bezighouden met de belangen van het vakgebied en er de overheid toe moet aanzetten van het onderwijs van het Nederlands een beleidsprioriteit te maken.

In dat rapport werd een inventaris gemaakt van de

knelpunten en de gevaren die het moedertaalonderwijs bedreigen. Daaruit bleek dat het onderwijs van het Nederlands een voorwerp van aanhoudende zorg moet zijn en, in vergelijking met andere leergebieden, ook prioriteit verdient. Het Nederlands is op school immers instructietaal. De beheersing ervan is voorwaarde voor schoolsucces en bijgevolg ook voor maatschappelijk succes.

Rapport en Conferenties, maar ook de steeds alarmerender berichten uit de bedrijfswereld over de gebrekkige kennis van de moedertaal bij schoolverlaters, hebben tot de instelling van de Taakgroep geleid.

De Taakgroep zal de aanbevelingen van de Conferenties 1986 en 1987 uitwerken en aan de hand van die aanbevelingen voorstellen doen die de kwaliteit van het onderwijs van het Nederlands moeten bevorderen. Daarbij zal de Taakgroep in voorkomende gevallen ook inspelen op lopende overheidsinitiatieven. De Taakgroep zal de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen bevorderen door o.a. in het kader van de ontwikkeling met betrekking tot het onderwijs van het Nederlands gezamenlijk vakonderdelen aan te wijzen waarop leerplanontwikkeling, (na)scholing en onderzoek zich in samenhang dienen te richten.

De Taakgroep, die is ingesteld voor een periode van drie jaar, zal haar werkzaamheden afronden met het maken van een notitie. Daarin zal een opsomming worden gegeven van aandachtspunten op het gebied van het onderwijs van het Nederlands en zullen, in samenhang met en in het kader van het Belgische en Nederlandse overheidsbeleid, voorstellen worden geformuleerd voor een beleidsnota die aan het Comité van Ministers van de Taalunie ter verdere besluitvorming zal worden aangeboden.

De Taakgroep heeft een brede basis en is samengesteld uit vertegenwoordigers uit de wereld van de lerarenopleidingen, de universiteiten, het onderzoek, de veldverenigingen en de overheid. Voorzitter is prof. dr J.S. ten Brinke, hoogleraar didactiek van het Nederlands aan de RU Utrecht. De Nederlandse leden zijn mevrouw P. Bulthuis (Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands, VON), K. de Glopper (Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek van de Universiteit Amsterdam), A. Kamer (Stichting voor de Leerplanontwikkeling), W. van Peer (KU Brabant) en de door de minister van Onderwijs en Wetenschappen voorgedragen inspecteurs H.J.J. Piket en K.M.P. Magusin. Vlaanderen is in de Taakgroep vertegenwoordigd door prof. dr F. Daems (Universitaire Instelling Antwerpen), H. de Jonghe (inspecteur en leerplancommissie), R. Soetaert (lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit

Gent), Marc Spoelders (RU Gent), W. Verlaeckt (niet-universitaire lerarenopleiding en Vereniging voor het onderwijs in het Nederlands, VON) en door de minister van Onderwijs voorgedragen inspecteurs-generaal M. Vanden Daele en J. Dambre.
Secretaris: W. Duthoy (Nederlandse Taalunie).
(Het Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie is gevestigd: Stadhoudersplantsoen 2, 2517 JL 's-Gravenhage, tel. 070 — 469548.)

Verslag van de VON-ledenvergadering 4-6-1988

Thematisch gedeelte

Na de opening door Gerrit Reitsma, nog steeds in functie als waarnemend voorzitter, begon Teun van Aken met zijn inleiding over bedrijfsopleidingen. Het onderwerp ligt voor VON-ners niet direct voor de hand, omdat het weinig te maken heeft met het onderwijs in de scholen waarvoor de VON vooral inhoudelijk op de bres staat. Maar in de uitnodigingsbrief wordt de keuze gemotiveerd door de mogelijke werkgelegenheid in die sector: kunnen leerkrachten er werk in vinden en zo ja, hoe?

De opkomst was niet bijster groot, maar het verhaal was wel interessant.

Teun van Aken, oud-docent hbo, is organisatieadviseur bij het bureau Rijntraining. Een paar punten uit zijn betoog wil ik noemen.

Van al het onderwijs dat in Nederland wordt gegeven, wordt slechts 0,8% besteed aan bedrijfsopleidingen. Hierin lopen wij achter bij het buitenland. In 1986 was de omzet 3,5 miljard (vergelijk het hbo, dat kost 1,4 miljard) en in 1990 zal dit 10 miljard zijn. Die opleidingen zijn kennelijk niet meer weg te denken. De trend is om de training van functionarissen zoveel mogelijk uit te besteden, zodat de onderneming zich volledig op het productieproces kan richten. Vaak vinden de opleidingen geheel of gedeeltelijk in werktijd plaats. Hierover worden in CAO's ook afspraken gemaakt met de vakbonden.

Het resultaat van de training is het belangrijkste; de weg waarlangs dit wordt bereikt is minder interessant. Voor die kwaliteit staat een aantal overkoepelende organisaties garant.

Belangrijke vragen zijn hoe het effect gemeten wordt en hoe het zgn. uitdoof-effect moet worden tegengegaan. Over die effectmeting bestaat dezelfde discussie als in het onderwijs.

Een aardige opmerking is, dat het onderwijs niet kan aansluiten op het bedrijfsleven, want dat laatste verandert te snel. We moeten er dus van uitgaan, dat de bedrijven zelf zorgen dat de vakkennis wordt

overgedragen. Voor het onderwijs, dat veel flexibeler moet worden, zijn er andere taken te ontwikkelen:

- Het ontwikkelen van denkvaardigheden: rationeel en creatief. In dit verband gebruikt Teun de term 'lateraal denken', geleend van E. de Bono.
- Het aanleren van goede lesstrategieën: snel lezen en intuïtief lezen, d.i. weten dat je bepaalde hoofdstukken kunt overslaan, omdat daar toch niet staat waar het om gaat of wat je weten wilt.
- Het leren houden van veranderingen. Als mensen hun weerstand tegen veranderingen kunnen overwinnen, zal dat hun motivatie bevorderen. Opgemerkt werd nog, dat de weerstand zich in het algemeen niet tegen de verandering zelf richt, maar tegen de bedreiging die de verandering inhoudt.
- Het aanbrengen van leren als vaardigheid. De beste werknemer is hij die heel snel kan leren en goed kan omschakelen. Met name de Japanners hebben dat ingezien en het succes van hun bedrijfsleven is evident.

De leertheorieën zijn niet echt geschikt voor deze opleidingen. De vraag naar 'hoe leren mensen?' is niet aan de orde. Er wordt alleen uitgehaald wat nodig is, dikwijls via drill and practice-methoden.

Daar het onderwijs aan alle kanten wordt bedreigd, kregen we het advies met het onderwijs de markt op te gaan; maar niet alleen, we moeten aansluiting zoeken bij anderen. Het hebben van relaties en het kunnen leggen van relaties is in deze context van groot belang.

En als het nu gaat over het vak Nederlands, dan zijn de kansen op die opleidingen-markt maar klein, want voor veel vaardigheden zijn er al allerlei cursussen en trainingen: spreken in het openbaar, rapportage/verslagleggen, communicatie, gespreks- en vergadertechnieken, presentatietechnieken en notuleren. Alleen voor de laatste twee zijn er misschien mogelijkheden.

Na de lezing werden er vragen gesteld: zij zijn in het verslag al verwerkt.

Huishoudelijk gedeelte

1 *Opening*: Gerrit sprak het welkomstwoord uit voor een kleinere groep dan 's morgens.

2 *Mededelingen*: —

3 *Notulen ledenvergadering 14-11-87*:

— Tineke, secretaris van het bestuur, vroeg wat er gebeurt met de wijziging van het huishoudelijk reglement. Is daar toestemming van de Kamer van Koophandel voor nodig, want de VON is een vereniging bij notariële akte. Gerrit denkt, dat we het moeten melden.

— De PABO-kwestie. De minister heeft bepaald dat er steekproefsgewijs bij 3e jaarsstudenten van de PABO een onderzoek moet worden gedaan naar rekeninzicht en taalvaardigheid. Een panel van deskundigen moest 8 taalvaardigheidstoetsen beoordelen en de cesuur vaststellen. Geheel tegen de verwachting van de inspectie in kon het panel het niet eens worden. Twee leden ervan hadden principiële bezwaren en hebben zich van een oordeel onthouden. Hoe een en ander nu is of wordt afgewikkeld was op het moment dat deze notulen moesten worden afgedrukt niet bekend.

— Met betrekking tot de eindtermen twee opmerkingen: we moeten er bij de legitimering bij zijn en gaat de basisvorming so wie so wel door?

— Voor het bestuur zoeken we nog een voorzitter. En we zoeken iemand uit het basisonderwijs.

4 *Financiën*: De laatste verzending van de acceptgirokaarten heeft nogal een flink aantal bedankjes opgeleverd; dat betekent dus minder leden. We komen steeds dichterbij de kritische grens, die het onmogelijk maakt een goed verzorgd blad uit te geven. Paul zal informeren hoe ze bij een hem bekende vereniging, die veel minder leden heeft, er in slagen toch een goed blad te runnen. Andere genoemde mogelijkheden:

— Het blad uit te laten geven door het vrijwilligerscircuit: is voorlopig door het bestuur afgehouden.

— Advertenties: het bestuur onderzoekt de mogelijkheden.

— Leden werven door mailing (2x *Moer* + brief): de vergadering geeft aarzelend toestemming, maar er moet eerst een proefmailing gedaan worden.

— Studiedag met certificaat: Paul en Jacqueline gaan na wat voor studiedagen er te organiseren zijn onder het motto: we moeten iets bedenken waar de mensen wat aan hebben, dan worden ze wel lid! Het bestuur zoekt uit hoe het precies met die certificaten zit: wat is de waarde en hoe zit het met de betaling.

— Andere uitgever: volgens Gerrit maakt dat niet veel uit en het is bovendien een gigantische klus.

— Een telefonische ledenwerfactie: is al aangekondigd in *Moer*.

De verhoging van de abonnementsprijzen werd achteraf goedgekeurd.

Voor de kascommissie worden gevraagd Guus de Bakker en Truus van den Heuvel.

5 *VALO-M*: Belangrijk is de wijze van adviseren. Dat kan op twee manieren: op afstand en collegiaal. Het laatste vergroot de betrokkenheid bij de gang van zaken. Voor het VO I-project is hiervoor gekozen.

Vragen uit de vergadering: Is de informatievoorziening voldoende? Wat heeft de advisering het afgelopen jaar opgeleverd? Wat heeft het contact met de SLO opgeleverd?

Sinds 11 januari 1987 is er de wet op de onderwijsvoorziening. Daarin staat o.a. dat 40% van de SLO-tijd moet worden gevuld met veldaanvragen.

Jan S. stelt voor een aanvraag in te dienen vóór 15 januari 1989 voor onderzoek in het basisonderwijs betreffende een leerplanontwikkelingsproject gericht op het ontwikkelen van een totaal-schoolwerkplan voor 4-12-jarigen, waarin de resultaten van 'Werken met boeken' worden geïntegreerd.

Het eerste doel is het principe van een veldaanvraag te testen. En het tweede doel is er voor te zorgen, dat er een project mto voor basisonderwijs komt, want in de komende beleidsontwikkelingen zit er dat bij de SLO niet in.

Gerrit wil een groepje mensen vragen dit voor te bereiden, zodat de aanvraag op de najaarsvergadering kan worden besproken.

Mariet stelt voor ook een projectaanvraag te formuleren vanuit het mbo. De vergadering kiest voor mto in basisonderwijs, omdat het mbo ook samen met SBN en LT een aanvraag kan indienen.

CEVO, *Moer* en de Maatschap zijn wegens tijdsbrek ternauwernood aan de orde geweest.

6 *Het jubileum*: De VALO-M, het ministerie, de SLO en de Taalunie is om subsidie gevraagd voor het jubileumcongres. Er zijn wel enkele toezeggingen gedaan, maar niet voldoende. Een tweedaags congres zit er niet in. We proberen nu iets aardigs te doen op één dag.

7 *Rondvraag*: —

8 *Sluiting*: pas tegen 16.00 uur.

Addie Gerritsen